

بررسی و تحلیل دیدگاه اعضای تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی درباره ارائه خدمات مشاوره پژوهشی به آنان

سید عباس مرجانی^۱

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، بررسی میزان آشنایی و استقبال اعضای تالار محققان کتابخانه آستان قدس رضوی از «طرح ارائه خدمات مشاوره پژوهشی به محققان» است.

روش: روش پژوهش حاضر پیمایشی و از نوع پژوهش‌های کاربردی است. جامعه آماری پژوهش را ۱۷۲ نفر از اعضای فعال تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی تشکیل می‌دهند.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد مهم‌ترین دلایل و انگیزه‌های (های) محققان از حضور در تالار محققان، تدوین پایان‌نامه و تألیف مقاله است. بیشتر پاسخ‌دهندگان با برگزاری دوره‌های آموزشی و تقویت مهارت پژوهشی کاملاً موافق و موافق بودند. پاسخ‌دهندگان، مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت پژوهشی را آشنایی با روش‌های جستجو و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی و آشنایی با پایگاه‌ها و منابع اطلاعاتی الکترونیکی عنوان نمودند. و در نهایت، مناسب‌ترین روش برای برقراری ارتباط با مشاوران پژوهشی، روش تهیه جزوه و بروشورهای آموزشی است. محققان تقاضا داشتند که دعوت از مشاوران متخصص در علوم انسانی و اسلامی در اولویت قرار گیرد. همچنین، از نظر آنان بهترین زمان برای استفاده از مشاوران پژوهشی و برگزاری دوره‌های آموزشی، شیفت عصر است.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، تالار محققان، مشاوره پژوهشی، خدمات پژوهشی.

مقدمه

«در طول دو دهه گذشته، گسترش و پیشرفت فناوری و انفجار سریع اطلاعات دو

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی و رئیس بخش محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی.

عامل اصلی تغییرات در کتابخانه‌ها بوده‌اند. تغییرات فناورانه، طبیعت خدمات اطلاعاتی و تعاملات کتابدار-مراجع را تغییر داده‌اند.» (شکری و رهایی، ۱۳۸۴: ۱۶۰). از طرفی، سطح سواد و تحصیلات گروه‌های مختلف جامعه ایران رو به افزایش است. طبق آمار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری «در حال حاضر ۳ میلیون و ۷۹۰ هزار و ۸۵۹ دانشجو در دانشگاه‌های کشور در حال تحصیل هستند که از این تعداد ۶۴٪ در مقطع کارشناسی، ۲۷٪ در مقطع کاردانی، ۶٪ در مقطع کارشناسی ارشد، ۲٪ در مقطع دکترای حرفه‌ای و ۱٪ در مقطع دکترای تخصصی مشغول به تحصیل هستند.» (پورتال دانشگاهی کشور، ۱۳۹۰). آمار مذکور نشان‌دهنده ارتقای سطح علمی و حرکت جامعه به سمت هدفهای تعیین شده در سند چشم‌انداز نظام است. افزایش تعداد دانشجویان، میزان مراجعه به کتابخانه‌ها را نیز افزایش داده است. این افزایش مراجعه، کتابخانه را برای تغییر و تحول در سیاستها و راهبردهای خود به منظور مجموعه‌سازی و ارائه خدمات مطلوب‌تر، به تکاپو واداشته است. شاخصه اصلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، رویکرد پژوهشی آنهاست. آنان معمولاً در این سطح علمی با اصول و روش تحقیق و پژوهش آشنا می‌شوند و جدی‌ترین فعالیت پژوهشی خود را در قالب پایان‌نامه و استخراج مقاله از آن، آغاز می‌کنند.

روند رو به رشد پذیرش دانشجو در سالهای اخیر بدون ایجاد بسترهای لازم، مشکلات و معضلاتی را برای مراجعان و کتابخانه‌ها ایجاد کرده است. رعایت نکردن تناسب بین تعداد استاد و دانشجو، دوری مسافت اغلب دانشجویان با استادان و دانشگاه محل تحصیل خود، دسترسی نداشتن دانشجو به استاد به خاطر فراهم نبودن زیرساختهای فناوریهای نوین اطلاعاتی و مخابراتی و مهارت ناکافی برخی استادان برای استفاده از فناوریهای جدید اطلاعاتی، عمده‌ترین مشکلات قشر پژوهشگر جامعه را تشکیل می‌دهد. از طرفی، رعایت نکردن استانداردهای لازم در نظام آموزشی و کتابخانه‌های دانشگاهی، ناکافی بودن منابع و تجهیزات کتابخانه‌ای و آمادگی نداشتن کتابخانه‌های عمومی برای پذیرش حجم گسترده دانشجویان، مهم‌ترین دلایل بروز

معضلات کتابخانه‌های فاقد رویکرد پژوهشی است. «آوری»، «هان» و «زلیک»^۱ اذعان می‌دارند که «با توجه به تغییرات گسترده در روشهای پژوهشی و تحقیقی دانشجویان، ضروری است کتابخانه در پی روشهای جدید، برای ارائه خدمات به دانشجویان باشد. کتابخانه دانشجویان کارشناسی در *دانشگاه ایلینویز در اوربانا چمپاین*^۲ روش جدیدی را برای ارائه خدمات به دانشجویان کارشناسی ایجاد کرده است (۲۰۰۸). کتابداران در ساعتهای اداری ترکیبی از خدمات آموزشی و مرجع را ارائه می‌دهند که هدفهای دوگانه رفع نیازهای پژوهشی، مشاوره رساله و کارگاه‌های کتابخانه را دنبال می‌کنند. این وضعیت باعث برهم خوردن توازن معیارها و شاخصه‌های نظام آموزشی - پژوهشی، بویژه در عرصه آموزش مجازی شده است. افزون بر این، مشکلات مذکور منجر به تغییر سیاستها و فراهم‌آوری خدماتی نوین، مطابق با نیاز مراجعان پژوهشگر کتابخانه‌ها شده است.

از دیگر سو، «بشر امروز در دوره پیچیده‌ای زندگی می‌کند. یکی از ویژگیهای این دوره، تخصصی شدن علوم و وابستگی افراد به یکدیگر برای استفاده از تخصص آنها برای ایجاد و تداوم یک وضعیت مطلوب و متعادل است. هر فردی با هر مقام و مرتبه‌ای و با هر پایه تحصیلی، علمی، تخصصی و شغلی (اعم از رئیس جمهور، وزیر، استاندار، شهردار، مدیر، رئیس، معاون، مهندس و ...) به زعم داشتن کوله باری از تجربه‌های فردی، اجتماعی و حرفه‌ای، در راه رسیدن به هدفهای عالی خود، همیشه نیازمند مشاوره و مشورت با صاحبان اندیشه و خرد است» (نوروزی و ولایتی، ۱۳۸۸: ۱۷).

مشاوره، قدمتی به طول تاریخ بشر دارد. امروزه خدمات مشاوره تمام عرصه‌های فکری و اجتماعی زندگی انسان را در نوردیده و نهادها و مؤسسه‌های رسمی و تخصصی فراوانی برای ارائه این نوع خدمات به وجود آمده است. در دهه‌های اخیر کلمه «مشاوره» با اصطلاحاتی نظیر «مشاور خانواده»، «مشاور ازدواج»، «مشاور

1. Avery, Hahn & Zilic.
2. University of Illinois at Urbana-Champaign.

روان‌شناسی»، «مشاور شغلی»، «مشاور مسکن»، «مشاور حقوقی»، «مشاور پزشکی» و ...، پیوند خورده و عمومیت یافته است (گلینی مقدم، ۱۳۸۹: ۲). طبیعتاً واژه مشاوره به عرصه کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز راه پیدا کرده است و با واژه‌هایی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی پیوند خورده و مفاهیم جدیدی را خلق کرده است که از مهم‌ترین آنها، می‌توان به عبارتهایی چون «مشاوره خدمات مرجع»، «مشاوره مطالعاتی»، «مشاوره تحقیقاتی»، «مشاوره اطلاعاتی»^۱ و «مشاوره پژوهشی»^۲ اشاره کرد. هر یک از این عبارتها، هر چند به ظاهر شباهتهایی با هم دارند، در باطن متفاوتند. هر یک با رویکردی خاص، مفهومی خاصی را به مخاطب خود القا می‌کنند. البته، در مواردی به صورت مترادف هم به کار می‌روند.

با این تفاسیر، «مشاوره پژوهشی» فرایندی پویاست که طی آن مشاور، بر اساس اصول و روابط انسانی و با تکیه بر مهارتها و توانمندیهای خود، به برقراری ارتباط با پژوهشگر و مراجعه‌کننده پرداخته، به وی کمک می‌کند تا مشکل و یا کمبود اطلاعاتی و پژوهشی خود را برطرف نماید. (درباغ عنبران، ۱۳۸۶). «مشاور پژوهشی» نیز فردی است متخصص، مجرب و توانمند در زمینه‌های علمی و پژوهشی، دارای مدرک کارشناسی ارشد یا دکتری. مشاور اغلب به صورت مداوم یا پاره‌وقت، در تالار محققان کتابخانه حضور دارد و به صورت حضوری و غیر حضوری با راهنمایی و آموزش مراجعانی که در زمینه روش تحقیق و پژوهش و شیوه استفاده از منابع کتابخانه‌ای دچار مشکل هستند، کمک می‌کند تا نیازهای پژوهشی و اطلاعاتی خود را برطرف سازند. مشاور می‌تواند کارمند رسمی کتابخانه باشد و یا به صورت میهمان و مدعو در کتابخانه به ارائه خدمات مشاوره بپردازد.

کتابخانه آستان قدس رضوی که از باسابقه‌ترین کتابخانه‌های کشور و یکی از مراکز ارائه‌دهنده خدمات نوین کتابداری و اطلاع‌رسانی است، متأثر از تحولات اخیر،

1. Information consulting.

2. Research consulting.

اقدامهایی را برای دسترسی آسان‌تر محققان به منابع و امکانات و فضاهای خاص علمی و پژوهشی در دستور کار خود قرار داده است.

ارائه خدمات مشاوره پژوهشی به محققان و اعضای تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی یکی از آرزوها و دغدغه‌های مسئولان بوده و هست. برای رسیدن به این مهم، از توان علمی متخصصان و صاحب‌نظران در حوزه‌های مختلف علمی، اعم از حوزوی و دانشگاهی استفاده می‌شود که زمینه را برای انتقال این فنون و علوم به محققان، دو چندان نموده است. اما ارائه خدمات پژوهشی، در صورتی کارآمد و اثر بخش خواهد بود که مخاطبان و اعضای تالار محققان با این خدمات آشنا شوند و تمایل به دریافت آنها داشته باشند.

در تاریخ ۸۷/۵/۱۷ پیشنهاد طرح بهره‌مندی اعضای تالار محققان از مشاور پژوهشی، در بیست و چهارمین جلسه شورای هماهنگی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی به اتفاق آراء به تصویب رسید. بند ۵ این مصوبه، رئیس کتابخانه مرکزی را مکلف نمود تا «پس از زمینه‌یابی، مشخص شدن فضا و امکانات و شناسایی استادان حوزه و دانشگاه، به منظور بهره‌مندی محققان از راهنماییهای استادان، طبق یک برنامه زمان‌بندی شده، از ایشان برای نشستهای علمی دعوت به عمل آورند» (صورت جلسه شورای هماهنگی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۱۳۸۷، ص ۲).

هرچند در کتابخانه‌های معتبر ایران جست و گریخته‌های فعالیتها و خدماتی با عنوانهای مختلف در زمینه خدمات مشاوره پژوهشی انجام می‌شود، تاکنون فعالیت پژوهشی خاصی انجام نشده است. لذا، با توجه به اینکه این خدمت در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی در حال ارائه است، دیدگاه اعضای تالار محققان درباره خدمات مشاوره ارائه شده به آنان، مسئله‌ای نیازمند بررسی و کنکاش بیشتر است.

هدف و ضرورت پژوهش

هدف از انجام این پژوهش، سنجش دیدگاه اعضای تالار محققان کتابخانه مرکزی

آستان قدس رضوی دربارهٔ ارائه خدمات مشاوره پژوهشی به آنان و اظهار نظر راجع به کم و کیف آن است. شناسایی نیازهای پژوهشی، مشخص کردن گرایشهای تحصیلی، حوزه تخصصی و مطالعاتی محققان، نوع فعالیت پژوهشی و چگونگی اجرای آن، از هدفهای فرعی این پژوهش است. ممکن است منافع پژوهش برای ارائه خدمات نوین مفید باشد و نتایج آن بتواند اطلاعات سودمندی را برای اجرای این خدمت در اختیار سایر کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی قرار دهد.

از مزایای این طرح، برآورده شدن نیازهای اطلاعاتی مخاطبان، بویژه پژوهشگران نوپا و نوقلم، دانش‌آموختگان مقاطع مختلف تحصیلات تکمیلی اعم از دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه و پژوهشگران مستقلی است که بدون وابستگی به مؤسسات پژوهشی دولتی و خصوصی، مشغول پژوهش هستند. گسترش و تصحیح نظریات جدید، ایجاد پیشرفت در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی، به دست آوردن بودجه برای پژوهش، و تسهیل یادگیری دانشجو از طریق تجربه آموزشی بامعنا، از جمله مهم‌ترین خدماتی است که کتابداران می‌توانند برای محققان ارائه کنند. علاوه بر این، کتابداران برای رسیدن به مقاصد زیر با پژوهشگران همکاری می‌کنند: تلفیقی یا انتقال یافته‌های پژوهشی در بستر معنادار، آزمودن و بررسی حوزه‌های پژوهشی برجسته، کشف و پیگیری گرایشهای مهم پژوهشی و بررسی و طرح‌ریزی پژوهشهای مرتبط، و فعالیتهای توسعه و پیشرفتهای فناورانه (شکری و رهایی ۱۳۸۴: ۱۶۷).

روش پژوهش و ابزار گردآوری داده‌ها

روش پژوهش حاضر پیمایشی و از نوع پژوهشهای کاربردی است. در این پژوهش نیز هدف آن است تا با استفاده از اطلاعات جمع‌آوری شده، راهکارهایی مناسب برای اجرای طرح ارائه خدمات پژوهشی به محققان ارائه شود. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته است. این پرسشنامه پس از مطالعه اولیه و بررسی مطالعات انجام شده قبلی و مشورت با متخصصان و کتابداران، تهیه و تدوین گردید و روایی و پایایی آن تأیید شد.

جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری این پژوهش را اعضای فعال تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی تشکیل می‌دهند. این بخش دارای ۴۷۵۹ عضو است. از این تعداد، ۱۷۲۹ عضو فعالند که به تفکیک ۳۰۱ نفر دارای مدرک دکتری، ۱۳۰۹ نفر کارشناسی ارشد و ۱۱۹ نفر کارشناسی (دارای تألیف و ترجمه آثار علمی) می‌باشند. از این تعداد ۱۰٪ (معادل ۱۷۲ نفر) به روش نمونه‌گیری در دسترس، به عنوان جامعه آماری پژوهش انتخاب شدند.

پیشینه پژوهش

«بانی‌جی» و «چارلین‌سی»^۱ (۱۹۹۱) در پژوهش خود با عنوان «خدمات مشاوره پژوهشی شخصی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی، طراحی یک برنامه براساس یافته‌های پژوهشی» رشد خدمات مشاوره پژوهشی شخصی را برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه ایالت گرین بولینگ^۲ تشریح کرده‌اند. همچنین در این پژوهش درباره رفتار پژوهشی کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی و راهبردهای یادگیری بزرگسالان بحث و ارزیابی برنامه‌ها بررسی می‌گردد.

«یی»^۳ (۲۰۰۳) در مقاله خود با عنوان «خدمت مشاوره پژوهشی اختصاصی: یک بخش مهم از یک برنامه سواد اطلاعاتی» بیان می‌دارد که خدمات مشاوره پژوهشی فردی (جمعیت هلال احمر)، نقش مهمی در آموزش و کمک به دانش‌آموزان برای یافتن منبع اطلاعاتی ایفا کرده است. داده‌های کمی و شواهد کیفی یافته‌ها نشان داد خدمات مشاوره پژوهش فردی، برنامه‌های رسمی سواد اطلاعاتی را تکمیل و تسهیل کرده است. به علاوه، اگر خدمات مشاوره پژوهشی به طور رسمی به عنوان بخشی از برنامه سواد اطلاعاتی به رسمیت شناخته شود، نقش برجسته‌ای را در کسب مهارت‌های

1 . Bonnie G & Charlene C.
2 . Bowling Green State University.
3. Yi.

رقابتهی اطلاعات دانشجویان ایفا خواهد کرد.

«لی»^۱ (۲۰۰۴) در مقاله خود با عنوان «مشاوره‌های پژوهشی: افزایش مهارتهای پژوهشی کتابخانه» اظهار می‌دارد، مشاوره‌های پژوهشی توسط کتابخانه‌های دانشگاهی ایالت می‌سی‌سی‌پی ارائه شده‌اند که جلسات پژوهش اختصاصی آنها، برای مشاهده نیازهای اطلاعاتی کاربر یا مراجعان طراحی شده است. جلسات ممکن است اطلاعات پایه را به دانشجویان مقطع کارشناسی ارائه دهد، تکنیکهای پیشرفته جستجو را به دانش‌آموختگان قبل از مرحله پایان‌نامه نویسی عرضه کند یا در قالب مروری بر منابع مرتبط با اعضای جدید هیئت علمی، خدمت ارائه دهد.

«لی ینگ»^۲ (۲۰۰۵) در مقاله خود با عنوان «بحث در خصوص ارزیابی پیشبرد مزایای مشاوره پژوهشی کتابخانه» وضعیت فعلی مشاوره پژوهشی کتابخانه‌ها را بررسی و مفهوم و مزایای مشاوره پژوهشی کتابخانه را معرفی می‌کند. همچنین، فرصتها و چالشهای به وجود آمده از طریق مشاوره پژوهشی کتابخانه را تجزیه و تحلیل می‌کند و ارزیابی دقیقی را برای افزودن بر مزایای مشاوره پژوهشی کتابخانه به طور واضح شرح می‌دهد.

«یینگ» و «هانگ‌یو»^۳ (۲۰۰۷) در مقاله‌ای با عنوان «خدمات مشاوره‌ای پژوهشی کتابخانه دانشگاه تحقیقاتی تحت محیط شبکه» ویژگیهای جدید خدمات مشاوره پژوهشی کتابخانه‌های تحت شبکه دانشگاه‌های چین را به وضوح شرح می‌دهند و چگونگی خدمات بهینه مشاوره پژوهشی دانشگاه‌های تحقیقاتی را از طریق استفاده از منابع پژوهشی تحت محیط شبکه ارائه می‌نمایند.

«تانگ زن»^۴ (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی خدمات مشاوره اطلاعاتی در کتابخانه دانشگاه خصوصی (غیر دولتی)» به معرفی وضعیت کنونی خدمات مشاوره‌ای

-
1. Lee.
 2. LI-YING.
 - 3 . Ying & Hong-yue.
 - 4 . Tong-zhen.

پژوهشی کتابخانه تخصصی دانشگاه می‌پردازد و از مجموعه‌ای از مشکلات عملی در خدمات مشاوره‌ای پژوهشی در کتابخانه دانشگاه‌های تخصصی پرده برمی‌دارد و برخی از اقدامهای مرتبط با آن را بیان می‌کند.

«یوپنک»^۱ (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با عنوان «تجزیه و تحلیل توسعه اجتماعی خدمات مشاوره پژوهشی کتابخانه در عصر جدید» مشکلات اساسی را که کتابخانه‌ها از طریق رشد اجتماعی خدمات مشاوره‌ای پژوهشی در چین و کشورهای خارجی با آن مواجه هستند، تجزیه و تحلیل و برخی از اقدامهای مرتبط را برای رشد خدمات مشاوره‌ای و پژوهشی کتابخانه‌ها بیان می‌کند.

«ای دونگ»^۲ (۲۰۰۹) در مقاله خود با عنوان «بررسی توجه به توسعه شبکه خدمات مشاوره‌ای کتابخانه دانشگاه» وضعیت کنونی شبکه خدمات مشاوره‌ای کتابخانه دانشگاه را تحلیل و تمایل کتابخانه‌های دانشگاهی را برای توسعه خدمات مشاوره‌ای به جامعه اطلاعاتی درآینده، مورد تفحص و بررسی قرار می‌دهد.

«آتبری»، «اسپراگو» و «یانگ»^۳ (۲۰۰۹) در پژوهش خود با عنوان «یک دهه کمک پژوهشی شخصی» به این نتایج دست یافتند که تحقیقات کتابخانه‌ای دانشگاه آیداهو، یک برنامه کمکی از مشاوره‌های پژوهشی شخصی است که به بیش از ۱۱۵۰ دانش آموز در طول ده سال ارائه شده است. از جمله هدفهای این مقاله، مطالعه اطلاعات مورد استفاده جمع‌آوری شده در طول دهه گذشته است برای پاسخ به این سؤال که این خدمات هنوز نیازهای کاربران را به طور مؤثر برآورده می‌سازند یا خیر؟ در فرایند بررسی این نکته مشاهده شد کاربران برنامه کمکیهای پژوهش (RAP)^۴ متقاضی انواع منابع هستند و چالشهایی همچون دیده نشدن و مشکلات ارتباطی دارند. این ارزیابی نشان می‌دهد دانشجویان طیف گسترده‌ای از گروه‌ها و طبقات هستند که همچنان از این

1 . YOU PENC.

2 . Ai-dong.

3. Attebury, Sprague & Young.

4 . (The Research Assistance program).

برنامه‌ها بهره‌مند می‌شوند و این برنامه‌ها همچنان طرفدار دارند.

همان‌طور که گفته شد، چون خدمات مشاوره پژوهشی مبحث جدیدی در حوزه کتابداری است، فعالیت پژوهشی قابل ملاحظه‌ای در این خصوص در داخل کشور انجام نشده است، ولی در زمینه خدمات مشاوره اطلاعاتی، پژوهشهایی انجام شده که در ادامه به برخی از مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود.

«بخشی‌پور» (۱۳۷۲) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی موفقیت مشاوران مدارس در کمک به حل مشکلات تحصیلی، شغلی، شخصی و خانوادگی دانش‌آموزان دبیرستانی در طرح نظام جدید آموزشی در شهر تهران از نظر مدیران مدارس، دانش‌آموزان و والدین آنها» به بررسی موفقیت یا شکست مشاوران در کمک به حل مشکلات تحصیلی، شغلی و خانوادگی دانش‌آموزان پرداخت. بر اساس نتایج این پژوهش، مشاوران توانستند نظر دانش‌آموزان و والدین آنها را نسبت به همکاری‌شان به نحو مطلوبی تغییر دهند.

«خوش‌تراش سندی» (۱۳۸۳) در پژوهش خود با عنوان «تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی بر چگونگی اجرای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری» بیان داشت که همکاری مشاور اطلاعات در گردآوری منابع مورد نیاز دانشجویان تأثیر مثبت دارد. بر اساس یافته‌های پژوهش وی، باید زمینه مناسبی برای تربیت مشاور اطلاعاتی و ایجاد زمینه‌های مناسب برای فعالیتهای آنان در اجرای طرحهای تحقیقاتی به وجود آورد. همچنین، به طور رسمی مطرح نمود که زمینه همکاری مشاوران اطلاعاتی در طرحهای تحقیقاتی وجود دارد.

به طور خلاصه، با توجه به مرور پیشینه‌های ارائه شده، مشخص می‌شود که بیشتر پژوهشهای انجام شده در خارج از کشور حول موضوع مشاوره پژوهشی دانشگاهی و فردی انجام شده است و پژوهشهای انجام شده در ایران نیز به تبیین جایگاه مشاوره اطلاعاتی پرداخته است. ضروری است اهمیت و ضرورت خدمات مشاوره پژوهشی تبیین شود و این خدمت نوین از کتابخانه‌های دانشگاهی و مشاوره‌های فردی به کتابخانه‌های عمومی نیز تسری یابد. کتابخانه‌های ایران نیز باید از حد مشاوره اطلاعاتی

_____ بررسی و تحلیل دیدگاه اعضای تالار محققان ... / ۲۳۵

فراتر رفته و خدمات مشاوره پژوهشی را که ژرف‌تر و تخصصی‌تر است، در کنار خدمات اطلاعاتی ارائه کنند. بنابراین، این پژوهش سعی دارد تا با تبیین جایگاه، اهمیت و ضرورت خدمات مشاوره پژوهشی، آن را به عنوان خدمتی نوین معرفی نماید.

سؤالهای پژوهش:

۱. مهم‌ترین انگیزه (های) محققان از حضور در تالار محققان چیست؟
۲. اهمیت برگزاری دوره‌های آموزشی و تقویت مهارت‌های پژوهشی از نظر محققان چیست؟
۳. مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی را چه مواردی تشکیل می‌دهد؟
۴. محققان چه روش (هایی) را برای برقراری ارتباط با مشاوران پژوهشی ترجیح می‌دهند؟

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

اطلاعات توصیفی حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه، عبارتند از:

جدول ۱. جنسیت پاسخ‌دهندگان

جنسیت		
عنوان	فراوانی	درصد
مرد	۸۹	۵۱/۷۵
زن	۸۰	۴۶/۵۱
بدون پاسخ	۳	۱/۷۴
جمع	۱۷۲	۱۰۰

داده‌ها در خصوص جنسیت پاسخ‌دهندگان نشان داد، ۸۹ نفر (۵۱/۷۵٪) پاسخ‌دهندگان را آقایان و ۸۰ نفر (۴۶/۵۱٪) را خانمها تشکیل می‌دهند.

جدول ۲. سن پاسخ‌دهندگان

سن پاسخ‌دهندگان		
درصد	فراوانی	عنوان
۵۸/۱۴	۱۰۰	۲۰ - ۳۰ سال
۳۰/۲۳	۵۲	۳۱ - ۴۰ سال
۸/۱۴	۱۴	۴۱ - ۵۰ سال
۳/۳	۶	۵۱ - ۶۰ سال و به بالا
۱۰۰	۱۷۲	جمع

یافته‌ها در خصوص سن پاسخ‌دهندگان نشان داد ۱۰۰ نفر (۵۸/۱۴٪) بین ۲۰ - ۳۰ سال دارند که بیشترین درصد فراوانی را در جدول به خود اختصاص داده است. و گروه سنی ۵۱ - ۶۰ به بالا، با ۶ نفر (۳/۳٪) با کمترین درصد، در رتبه آخر جدول قرار دارند.

نمودار ۱. پراکندگی رشته تحصیلی محققان به تفکیک سطح تحصیلات

جدول ۳. رشته‌های تحصیلی

وضعیت کد عضویت		
درصد	فراوانی	عنوان
۱۹/۷۷	۳۴	فقه و معارف اسلامی
۱۲/۷۹	۲۲	ادبیات فارسی
۱۱/۶۴	۲۰	فلسفه
۸/۱۴	۱۴	تاریخ اسلام
۶/۴	۱۱	فقه و مبانی حقوق
۶/۴	۱۱	علوم سیاسی و روابط بین‌الملل

وضعیت کد عضویت		
درصد	فراوانی	عنوان
۵/۲۴	۹	تاریخ تمدن ملل اسلامی
۵/۲۴	۹	روانشناسی و روان‌سنجی
۳/۴۹	۶	تاریخ ایران
۱/۷۴	۳	زبان شناسی
۱/۷۴	۳	مهندسی کامپیوتر
۱/۷۴	۳	کتابداری و اطلاع‌رسانی
۱/۷۴	۳	مهندسی عمران
۱/۷۴	۳	آموزش زبان انگلیسی
۱/۷۴	۳	پزشکی، فیزیک
۱/۷۴	۳	علوم اسلامی
۱/۷۴	۳	مددکاری اجتماعی
۱/۷۴	۳	بیماری‌شناسی گیاهی
۳/۴۹	۶	بدون پاسخ
۱۰۰	۱۷۲	جمع

در خصوص رشته‌های تحصیلی پاسخ‌دهندگان، یافته‌ها نشان داد رشته‌های فقه و معارف اسلامی با ۳۴ نفر (۱۹/۷۷٪) بیشترین و رشته‌های زبان شناسی، مهندسی کامپیوتر، کتابداری و اطلاع‌رسانی، مهندسی عمران، آموزش زبان انگلیسی، پزشکی، فیزیک، علوم اسلامی، مددکاری اجتماعی، بیماری‌شناسی گیاهی، هر کدام با ۳ نفر (۱/۷۴٪) کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۴. وضعیت کد عضویت

وضعیت کد عضویت		
درصد	فراوانی	عنوان
۱۱/۶۳	۲۰	کد ۱ (دکتری)
۶۶/۸۶	۱۱۵	کد ۲ (کارشناسی ارشد)
۱۳/۳۷	۲۳	کد ۳۰ (کارشناس فعال و دارای تألیف)
۸/۱۴	۱۴	بدون پاسخ
۱۰۰	۱۷۲	جمع

همچنین، یافته‌ها در خصوص وضعیت کد عضویت اعضا نشان داد، بیشترین درصد پاسخ‌دهندگان با ۱۱۵ نفر (۶۶/۸۶٪) دارای مدرک کارشناسی‌ارشد (کد ۲) و کمترین آنها در مقطع تحصیلی دکتری (کد ۱) با ۲۰ نفر (۱۱/۶۳٪) هستند.

جدول ۵. حوزه تحصیلی و مطالعاتی

حوزه تحصیلی و مطالعاتی		
درصد	فراوانی	عنوان
۵۲/۹۱	۹۱	علوم انسانی
۳۳/۷۱	۴۳	علوم اسلامی
۱۳/۳۸	۲۳	علوم انسانی و علوم اسلامی (هم زمان)
۳/۴۹	۶	علوم پایه
۱/۷۴	۳	فنی مهندسی
۱/۷۴	۳	پزشکی
۱/۷۴	۳	علوم اسلامی و فنی مهندسی (هم زمان)
۰	۰	بدون پاسخ
۱۰۰	۱۷۲	جمع

_____ بررسی و تحلیل دیدگاه اعضای تالار محققان ... / ۲۳۹

در خصوص «حوزه تحصیلی و مطالعاتی» بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان شامل ۹۱ نفر (۵۲/۹۱٪) در رشته‌های علوم انسانی (به جز علوم اسلامی) و کمترین تعداد آنها شامل ۳ نفر (۱/۷۴٪) به طور یکسان در رشته‌های فنی و مهندسی، پزشکی و علوم اسلامی و فنی مهندسی هستند.

جدول ۶. محل تحصیل محققان (حوزه یا دانشگاه)

محل تحصیل اعضا		
درصد	فراوانی	عنوان
۷۱/۵۲	۱۲۳	دانشگاه
۲۰/۳۵	۳۵	حوزه
۶/۳۹	۱۱	حوزه و دانشگاه
۱/۷۴	۳	بدون پاسخ
۱۰۰	۱۷۲	جمع

یافته‌ها نشان داد بیشترین درصد پاسخ‌دهندگان ۱۲۳ نفر (۷۱/۵۲٪) محل تحصیل خود را دانشگاه و ۳۵ نفر (۲۰/۳۵٪) محل تحصیل خود را حوزه‌های علمیه اعلام کردند که رتبه‌های اول و دوم در جدول را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۷. زمان و نحوه حضور محققان در تالار محققان

وضعیت بیشترین ساعات حضور روزانه		
درصد	فراوانی	عنوان
۱۹/۷۷	۳۴	شیفت صبح (ساعت ۷-۱۳)
۳۰/۲۳	۵۲	شیفت عصر (ساعت ۱۳-۱۹)
۸/۱۴	۱۴	شیفت شب (ساعت ۱۹-۲۲)
۳۰/۲۳	۵۲	تمام وقت (ساعت ۷-۲۲)
۱۱/۶۳	۲۰	بدون پاسخ
۱۰۰	۱۷۲	جمع

در خصوص «زمانهای حضور محققان در تالار محققان» یافته‌ها نشان داد ساعات شیفت عصر (ساعت ۱۳ - ۱۹) و تمام وقت (ساعت ۷ - ۲۲) هر کدام به طور مساوی با ۵۲ نفر (۳۰/۲۳٪) بیشترین ساعات حضور پاسخ‌دهندگان در تالار هستند و ساعات شیفت شب (ساعت ۱۹ - ۲۲) با ۱۴ نفر (۸/۱۴٪) کمترین ساعات حضور مراجعان را در جدول نشان می‌دهد.

سؤال اول پژوهش: مهم‌ترین دلیل و انگیزه (های) محققان از حضور در تالار محققان چیست؟

جدول ۸. مهم‌ترین انگیزه (های) محققان از حضور در تالار محققان

نوع فعالیت در تالار محققان		
عنوان	فراوانی	درصد
تدوین پایان‌نامه	۵۵	۳۱/۹۸
تألیف مقاله	۴۰	۲۳/۲۵
آمادگی بیشتر برای تدریس	۲۲	۱۲/۸
انجام پروژه‌های تحقیقاتی و طرحهای پژوهشی	۱۹	۱۱/۴
تألیف کتاب	۱۳	۷/۵۶
ترجمه کتاب	۸	۴/۶۵
آمادگی برای ارائه سخنرانی	۸	۴/۶۵
ترجمه مقاله	۷	۴/۰۷
جمع	۱۷۲	۱۰۰

در پاسخ به سؤال اول پژوهش در خصوص «مهم‌ترین دلایل و انگیزه (های) محققان از حضور در تالار محققان» یافته‌ها نشان داد ۵۵ نفر (۳۱/۹۸٪) از محققان انگیزه خود را تدوین پایان‌نامه ذکر کرده‌اند؛ ۴۰ نفر (۲۳/۲۵٪) تألیف مقاله، ۲۲ نفر (۱۲/۸٪) آمادگی بیشتر برای تدریس، ۱۹ نفر (۱۱/۴٪) انجام پروژه‌های تحقیقاتی و طرحهای پژوهشی،

_____ بررسی و تحلیل دیدگاه اعضای تالار محققان ... / ۲۴۱

۱۳ نفر (۷/۵۶٪) تألیف کتاب، ۸ نفر (۴/۶۵٪) ترجمه کتاب و آمادگی برای سخنرانی و در نهایت ۷ نفر (۴/۰۷٪) انگیزه خود را ترجمه مقاله عنوان نموده‌اند.

سؤال دوم پژوهش: اهمیت برگزاری دوره‌های آموزشی و تقویت مهارت‌های پژوهشی از نظر محققان چیست؟

جدول ۹. اهمیت برگزاری دوره‌های آموزشی و تقویت مهارت‌های پژوهشی

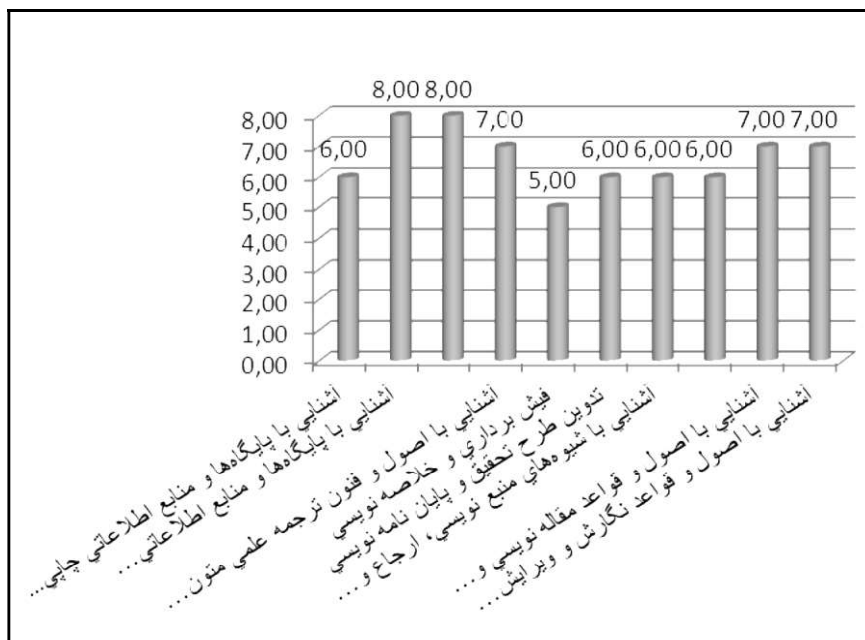
میزان استقبال از برگزاری دوره‌های آموزشی تقویت مهارت‌های پژوهشی		
درصد	فراوانی	عنوان
۶۸	۱۱۷	کاملاً موافقم
۲۵	۴۳	موافقم
۳/۵	۶	نظری ندارم
۰	۰	مخالفم
۰	۰	کاملاً مخالفم
۳/۳۵	۶	بدون پاسخ
۱۰۰	۱۷۲	جمع

جدول ۱۰. میزان نیاز به اجرای طرح تقویت مهارت پژوهشی

میزان نیاز به اجرای طرح تقویت مهارت پژوهشی		
درصد	فراوانی	عنوان
۳۴/۸۸	۶۰	خیلی زیاد
۳۳/۱۴	۵۷	زیاد
۱۶/۸۶	۲۹	متوسط
۳/۵	۶	کم
۵/۲۳	۹	خیلی کم
۶/۳۹	۱۱	بدون پاسخ
۱۰۰	۱۷۲	جمع

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش در خصوص «اهمیت برگزاری دوره‌های آموزشی و تقویت مهارت‌های پژوهشی» یافته‌ها نشان داد ۱۱۷ نفر (۶۸٪) با اجرای طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی کاملاً موافق بوده‌اند، ۱۵ نفر (۲۵٪) با اجرای طرح موافقت و ۳ نفر (۳٪) نظری نداشته‌اند. نتایج نشان می‌دهد هیچ‌یک از پاسخ‌دهندگان با اجرای طرح مخالفتی نداشته‌اند. همچنین، تقریباً ۷۰٪ پاسخ‌دهندگان میزان نیاز خود را به اجرای طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی خیلی زیاد و زیاد اعلام کرده‌اند؛ بقیه پاسخ‌دهندگان که تقریباً یک سوم آنان را تشکیل می‌دهند، میزان نیاز به اجرای طرح را متوسط، کم و خیلی کم ارزیابی کرده‌اند.

سؤال سوم پژوهش: مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی را چه مواردی تشکیل می‌دهد؟

نمودار ۱. مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش در خصوص «مهم‌ترین نیازهای محققان در طرح تقویت مهارت‌های پژوهشی» داده‌ها نشان داد «آشنایی با پایگاه‌ها و منابع اطلاعاتی الکترونیکی» (منابع مرجع؛ دایرةالمعارفها؛ سایتها و نرم افزارهای موضوعی و...) و «آشنایی با روشهای جستجو و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی» هر کدام با میانگین ۸ امتیاز در جایگاه اول، بیشترین نیاز مراجعان به اجرای طرح تقویت مهارت پژوهشی را نشان می‌دهد. «آشنایی با اصول و فنون ترجمه علمی متون عمومی و تخصصی»، «آشنایی با اصول و قواعد مقاله‌نویسی و گزارش علمی» و «آشنایی با اصول و قواعد نگارش و ویرایش علمی» هر کدام با میانگین ۷ امتیاز در جایگاه دوم قرار دارند. «آشنایی با پایگاه‌ها و منابع اطلاعاتی چاپی» (منابع مرجع شامل دایرةالمعارفها؛ فرهنگها؛ زندگینامه‌ها؛ سالنامه‌ها و...)، «تدوین طرح تحقیق و پایان نامه‌نویسی»، «آشنایی با شیوه‌های منبع‌نویسی، ارجاع و استناددهی» و «آشنایی با اصول و قواعد نگارش فارسی» (رسم‌الخط، ویرایش ادبی...) با ۶ امتیاز، در جایگاه سوم قرار دارند. و در نهایت، «فیش‌برداری و خلاصه‌نویسی» با امتیاز ۵ در انتهای جدول قرار دارد و کمترین نیاز محققان به اجرای طرح تقویت مهارت پژوهشی را نشان می‌دهد.

سؤال چهارم پژوهش: محققان چه روش(های) را برای برقراری ارتباط با مشاوران

پژوهشی ترجیح می‌دهند؟

جدول ۱۱. پراکندگی روش (های) برقراری ارتباط محققان با مشاوران پژوهشی

درصد	فراوانی	عنوان
۲۶/۷۵	۴۶	به صورت نشست علمی و آموزش کلاسیک
۹/۸۸	۱۷	جلسات مباحثه و پرسش و پاسخ
۲۹/۰۷	۵۰	انتقال تجارب و مفاهیم به صورت چهره به چهره و پرسش و پاسخ فردی
۳۴/۳۰	۵۹	تهیه جزوه‌ها و بروشورهای آموزشی
۱۰۰	۱۷۲	جمع

در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش در خصوص «روش(های) برقراری ارتباط

محققان با مشاوران پژوهشی» داده‌ها نشان داد ۵۹ نفر (۳۴/۳۰٪) بهترین شیوه و روش را برای اجرای طرح، تهیه جزوه و بروشورهای آموزشی می‌دانند. گروه دوم، شامل ۵۰ نفر (۲۹/۰۷٪) انتقال تجارب و مفاهیم به صورت چهره به چهره و پرسش و پاسخ را بهترین روش می‌دانند؛ روش نشست علمی و آموزش کلاسیک، با ۴۶ نفر (۲۶/۷۵٪) و روش برگزاری جلسات مباحثه و پرسش و پاسخ نیز با ۱۷ نفر (۹/۸۸٪) در جایگاه سوم و چهارم قرار دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌ها، زوایای جالبی از وضعیت ارائه خدمات پژوهشی را روشن و ترسیم می‌نماید و این امکان را به متصدیان و مجریان امر می‌دهد تا با بهره‌گیری از نتایج پژوهش، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی کنند. به طور کلی می‌توان پیشنهادهای راهکارهای اجرایی برای ارائه مطلوب‌تر ارائه خدمات پژوهشی را به شرح ذیل ارائه نمود:

- یافته‌های حاصل از پژوهش می‌باید آن است که نسبت جنسیت آقایان و خانمها و حضور مراجعان در تالار محققان تقریباً مساوی است. همچنین ۸۸٪ مراجعان را گروه‌های سنی بین ۲۰ - ۴۰ سال تشکیل می‌دهند که این آمار نشان‌دهنده آن است که بیشترین تعداد مراجعان به تالار محققان را جوان‌ترین گروه سنی تشکیل می‌دهد. بنابراین، بیشتر مخاطبان ارائه خدمات مشاوره پژوهشی را گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال تشکیل می‌دهد و برنامه‌ریزیها بر محور این گروه سنی باید تنظیم شود.
- از لحاظ رشته‌های تحصیلی، یافته‌ها نشانگر آن است که بیش از ۹۰٪ گرایش تحصیلی پاسخ‌دهندگان، در حوزه رشته‌های علوم انسانی و اسلامی است و رشته‌های علوم پایه، فنی مهندسی و پزشکی کمترین توزیع فراوانی را دارند. آمار گویای این مطلب است که بیشتر مشاوران مدعو، باید از رشته‌های علوم انسانی باشند. پیشنهاد می‌شود تالار محققان با دعوت از مشاوران رشته‌های تحصیلی مندرج در جدول ۵، فعالیت خود را شروع کند. همچنین، با توجه به پراکندگی رشته‌های تحصیلی اعضای تالار محققان، مناسب است از مشاوران تخصصی و

متناسب با هر رشته تحصیلی و میزان فراوانی آنها در جدول، دعوت به عمل آید. همچنین، دارندگان مدرک کارشناسی ارشد (کد ۲) با ۶۶/۸۶٪، بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده آمار بالایی است؛ لذا مشاوران باید توانایی علمی لازم برای پاسخگویی به سؤالهای این طیف از مراجعان را داشته باشند.

- با توجه به اینکه ساعات ۱۳ - ۱۹ و ۸ - ۱۹ (تمام وقت) هر کدام با ۵۲ نفر (۳۰/۲۳٪) بیشترین ساعات حضور پاسخ‌دهندگان در بخش را نشان می‌دهد، نتایج و یافته‌ها این مطلب را می‌رساند که مناسب‌ترین ساعات برای استفاده از مشاوران پژوهشی و برگزاری دوره‌های آموزشی، شیفت عصر است.

- یافته‌ها حاکی از آن است که انگیزه اصلی بیشتر محققان تدوین پایان‌نامه (۳۲/۰۳٪) و تألیف مقاله (۲۳/۳٪) است. از این نتایج چنین استنباط می‌شود که مشاوران پژوهشی مدعو به تالار محققان باید توانایی، مهارت و تجربه کافی برای هدایت و راهنمایی محققان در زمینه تدوین پایان‌نامه و مقاله علمی را داشته باشند.

- یافته‌ها نشان می‌دهد نزدیک به ۹۳٪ محققان با ارائه خدمات مشاوره پژوهشی کاملاً موافق یا موافقت و هیچ یک از محققان با اجرای ارائه خدمات مخالفی نداشتند. از نتایج فوق چنین می‌توان استنباط کرد که بسترها و شرایط لازم از لحاظ فکری و ذهنی برای حفظ موقعیت و تداوم ارائه خدمات کاملاً مهیاست. به طور کلی، نزدیک به ۷۰٪ پاسخ‌دهندگان میزان نیاز خود را به ارائه خدمات خیلی زیاد و زیاد اعلام کرده‌اند. نتایج آشکارکننده این حقیقت است که پاسخ‌دهندگان علاوه بر موافقت با ارائه خدمات مشاوره پژوهشی، این خدمت را در راستای هدفهای پژوهشی خود می‌دانند و به آن نیاز دارند.

- پاسخ‌دهندگان، جدی‌ترین نیاز اطلاعاتی خود را آشنایی با روشهای جستجو و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی و آشنایی با پایگاه‌ها و منابع اطلاعاتی الکترونیکی عنوان نمودند. همچنین، آشنایی با روشهای جستجو و استفاده منابع چاپی، در رتبه دوم قرار دارد. با توجه به تغییر شکل محملهای اطلاعاتی از کاغذی به الکترونیکی،

لازم است دوره‌های کوتاه مدت و بلند مدت آشنایی با منابع الکترونیکی و آشنایی با شیوه‌های جستجوی منابع که جدیدترین منابعی علمی برای پژوهشگران را پوشش می‌دهد، در اولویت برگزاری دوره‌های آموزشی قرار گیرد.

- به زعم پاسخ‌دهندگان، بهترین شیوه برای برقراری ارتباط با مشاوران پژوهشی، تهیه جزوه و بروشورهای آموزشی است. شاید مهم‌ترین علت انتخاب این روش، کمبود وقت و یا حضور پراکنده پاسخ‌دهندگان در تالار محققان باشد که این امر باید در برنامه‌ریزیها مورد توجه قرار گیرد. بنابراین، دوره‌های آموزشی غیر حضوری و مکاتبه‌ای برای محققان مفیدتر به نظر می‌رسد و پیشنهاد می‌شود محتوا و مباحث مطرح شده در دوره‌های حضوری و نشستهای علمی، به صورت جزوه نیز تهیه و ارائه شود.

منابع

- آیین‌نامه خدمات تالار محققان کتابخانه مرکزی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، مصوب ۸۹/۱۲/۱۰، ماده ۲.
- پورتال دانشگاهی کشور دسترسی در (۱۳۹۰/۱۲/۱) http://www.unp.ir/news_9383.htm
- خنیفر، حسین (۱۳۸۸). روشهای پژوهش (۳). پرسمان اردیبهشت، شماره ۷۶. <http://porseman.org/showarticle.aspx?id=644>.
- خوش‌تراش سندی، ملیحه (۱۳۸۳). تأثیر همکاری مشاور اطلاعاتی بر چگونگی اجرای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری. فصلنامه کتاب ۷۵، بهار.
- درباغ‌عنبران، جعفر (۱۳۸۶). بروشور خدمات مشاوره پژوهشی در تالار محققان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی. مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی. صورت جلسه شورای هماهنگی. صورت جلسه مورخ ۸۷/۵/۱۷. بند ۵.
- شکرری، مرصع و سیما رهایی (۱۳۸۴). نقش کتابداران دانشگاهی در مشاوره اطلاعاتی. اطلاع‌شناسی، ۳ (۱ و ۲)، پاییز و زمستان، شماره ۹ و ۱۰.
- گلینی مقدم، گلنسا (۱۳۸۹). «مشاور اطلاعاتی در جامعه اطلاعاتی». کتاب ماه کلیات اطلاعات، ارتباطات و دانش شناسی، ۲۲.

- نوروزی، علیرضا و خالد ولایتی (۱۳۸۹). مشاوره اطلاعاتی اصول، روشها و فنون، تهران: چاپار.
- Ai-dong, LIANG (2009). Study on the Development Tendency of Network Information Consultancy Service of University Library-23. *Sci - Tech Information Development & Economy*. http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-KJQB200923021.htm.
 - Attebury, Ramirose & Sprague, Nancy; Young, Nancy J. (2009) A decade of personalized research assistance. *Reference Services Review*. 37 – 2, P 207.
 - Avery, Susan. (2008) Beyond Consultation: A New Model for Librarian's Office Hours, *Public Services Quarterly*, 4, 3 , 187 – 206.
 - Bonnie G, Gratch & Charlene C, York (1991) Personalized Research Consultation Service for Graduate Students: Building a Program Based on Research Findings. *Research Strategies*, 9 - 1, p 4.
 - Grennell College libraries. (2010) Consulting Librarians. Retrieved December 12, 2010, from <http://www.lib.grin.edu/research/consultinglibs/>
 - Lee, Deborah, (2004). "Research Consultations: Enhancing Library Research Skills". *The Reference Librarian*, 41, 85, p 169.
 - Li-ying, ZHANG (2007.) Talking about the Measures for Improving the Information Consultancy Benefits of the Library. 01. *《Sci-Tech Information Development & Economy》* . http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-TNGZ200702015.htm.
 - Ringling College of Art and Design. (2010) Consulting Library. Retrieved December 12, 2010, from <http://www.ringling.edu/consulting-service.50.0.html>.
 - Yi, Hua (2003). " Individual research consultation service: an important part of an information literacy program". *Reference Services Review*. MCB UP Ltd, 31(4), 0090-732, P 342.
 - Ying, GU & Hong-yue, FAN (2007). The Information Consultancy Service of Navigation University Library under the Network Environment – 34. *《Sci-Tech Information Development & Economy》* . http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-KJQB200734016.htm.
 - You-peng, ZHANG (2008). Analysis on the Socialized Development of Information Consultancy Service of Library in New Period. *《Sci-Tech Information Development & Economy》* -23. http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-KJQB200823002.htm.